

razvidijo pravice, ki se izhajajo iz te izjave. Dokler se bodo vsled šolskega načrta in pravil tega zavoda dohodki iz pridelkov obračali za nove naprave, odpove se gospod grof pravice do njih; čisti dohodek, to je, dohodke po odbitih stroških za obdelovanje, ima njemu teči še le potem, ko več ne bode treba novih naprav; čisti dohodek pa je gosp. grofu vsled lastnega njegovega razjasnila donesek, ki ostane tudi po obitih zemljiških in hišnih davkih. Ako bi še več treba bilo, izrekel je gospod grof, da je vselej pripravljen zavezati se še za več.

Kmalu potem, ko je gospod grof Lanthieri svojo iz samega domoljubja izvirajočo izjavo, grajščino na Slapu prepustiti vinorejski in sadjerejski šoli, meseca novembra 1869. leta izrekel v občni skupščini c. k. kmetijske družbe, obrnile so se nekatere občine Vipavske doline zagotavljaje doneske iz občinskega premoženja do vis. c. k. ministerstva za poljedelstvo s prošnjo za državno podporo te šole.

V prepričanju, da je trta Vipavske doline in ravnanje ž njo jako različno od vinoreje na Dolenskem, in da ima Vipavsko vino, ako se trta prav ravna in se vpelje razumno kletarstvo, po izreku barona Babo-ta, obče znanega izvedenca v vinorejskih stvaréh, veliko prihodnost, obljubilo je ministerstvo za poljedelstvo, da hoče omenjeno šolo iz državne blagajnice podpirati, ako se mu pošlje popis grajščine na Slapu in predloži tak šolski učni načrt, da ju more potrditi.

Vsled tega ministerskega odpisa je c. kr. deželna vlada na 21. dan februarja 1870. l. v Ljubljano sklicala komisijo na posvet o načrtu ugodnem Vipavski vinorejski šoli; pri tem posvetovanji so za podlago bili načrti drugih manjših vinorejskih šol, na ktere je vis. ministerstvo samo kazalo v ukazu od 3. decembra 1869. leta. C. kr. ministerstvo za poljedelstvo ni v ničemur ugovarjalo od imenovane komisije izdelani in mu predloženi razdelitvi stroškov, ono je pritrdilo tudi učnemu načrtu ter z vis. ukazom od 8. marcija 1870. leta 3000 gold. ustanovnine in za prihodnjih pet let (1870.—1874. l.) po 2000 gold. vsakoletne podpore zagotovilo, pričakovaje, da tudi dežela privoli podporo, za letne ustanove potrebno; vrh tega je gosp. minister sam zahvalo izrekel grofu Lanthieri-u, da je v ta namen tako velikodušno prepustil svojo grajščino na Slapu, pa tudi onim občinam Vipavske doline, ki so obljubile letno podporo. Mnogo občin Vipavske doline je namreč v zapisniku, ki ga je predstojništvo Vipavske občine 1. februarja 1870. l. predložilo okrajnemu c. k. glavarstvu v Postojni, pričakovaje, da deželni zbor pritrdi dokladi, zavezalo se za vzdrževanje te šole na leto plačevati po 5 krajc. od vsakega goldinarja neposrednjih davkov. Deželni zbor pa je v 10. seji 1870. leta iz deželnega kulturnega zaklada za porabo prvega leta dovolil 2000 gold. za 8 ustanov po 120 gold.

Ko sta deželni odbor in kmetijska družba pričela priprave delati za ustanovitev vinorejske šole na Slapu, merilo je njuno prizadevanje na to, da se z grajščine, na katero se ima iz državne podpore znaten donesek obrniti za ustanovitev te šole, po dovršeni zapuščinski obravnavi, zbrisejo dolgovi, na njej vknjiženi.

V združenji seji deželnega odbora in kmetijske družbe bilo je 9. junija 1872. leta soglasno sklenjeno, sl. deželnemu zboru staviti nasvet, da znesek 6000 gld., ki je vknjižen na Slapu, s cesijo prevzame deželni zaklad.

To je kratek posnetek o tej šoli pričenši od 1870. leta. *)

*) Kdor pogleda v debeli kùp aktov, v katerih je zapisana dotična obravnava, dopisovanje z gosp. grofom in c. k. ministerstvom,

Predlogi, ki jih je vprt na to poročilo deželni odbor stavil deželnemu zboru, so bili v prevdarek in poročilo izročeni finančnemu odseku, ki je v 10. seji stavil med drugimi sledeče predloge:

„Na grajščini na Slapu v Vipavski dolini se ustanovi deželna sadjerejska in vinorejska šola.

Deželni zastop Kranjski z izrekom srčne zahvale sprejme velikodušno ponudbo gosp. grofa Lanthirija vsled njegovega izreka od 1. februarja 1870. leta, da hoče grajščino na Slapu kakor tudi svoja druga tej grajščini nepripisana zemljišča v občini na Slapu ležeča, pridržavši si do njih latinsko pravico, za 30 let prepustiti za deželno sadjerejsko in vinorejsko šolo; nasproti se pa imenovani zastop zavezuje gospodu grofu Lanthieriju in njegovim dedičem čiste prihodke te grajščine in drugih zemljišč odrajtovati z ono omejitvijo, ki je pogojena v imenovani izreki.

Deželni zastop Kranjski edino na grajščini na Slapu še vknjiženo terjavo s 6000 gold. prevzame s cesijo in v ta namen iz kakega zaklada odloči imenovani znesek proti 5% letnim obrestim brez odštete dohodninskega davka.

Da se po smrti gosp. grofa Karola Lanthirija pred določenim časom 30 let grajščina na Slapu in druga zemljišča ohranijo za omenjeno šolo, zato deželni zastop pooblaščuje deželni odbor, z gosp. grofom Lanthierijem in namestnim ozirom fidejkomisnim kuratorjem v številkah določiti letni donesek, ki bi se imel namestnim dedičem plačevati za rabo grajščine na Slapu in drugih zemljišč, in potrjenje te pogodbe s pravico vknjiženja na omenjeno grajščino dobiti od skrbstvene in fidejkomisne gosposke.

Deželni zastop sprejme zavezo tistih občin Vipavske doline, ki so se v zapisniku c. kr. okrajnega glavarstva v Postojni 13. januarja 1870. zavezale v 5% oziroma 2% doklade na neposrednje davke plačevati za vzdrževanje te šole, ter ob enem tudi dovoljuje omenjeno doklado na davke.

Deželni zbor izreka živo zahvalo sl. ministerstvu poljedelstva za blagovoljno podporo tej šoli ter jo priporoča tudi v prihodnje njegovi naklonjenosti.

Učni načrt, ki ga je osnovala skupščina izvedencev in odobrilo visoko c. kr. ministerstvo za poljedelstvo, kakor tudi v tem načrtu nasvetovane plače in plačila se potrdijo.

Za ustanovitev 8 ustanov za ubožne in nadepolne kranjske kmetijske sinove, vsaka z letnimi 120 gold., se dotacija privoli iz deželnega kulturnega oziroma deželnega zaklada.

Deželnemu odboru se nalaga, gledé na §. 6. nemudoma vse storiti, česar je treba, da se spomladi 1873. leta prične ta šola“.

Ko je v imenu finančnega odseka poročevalec dr. J. Bleiweis deželnemu zboru razglasil te predloge, začela se je razprava jako živahna o njih.

(Dalje prihodnjič.)

Klic po znižani ceni soli.

Iz Dovjega nam piše gospodar, ki se milo pritožuje, da je cena soli previsoka.

Na to mu moremo le odgovoriti to, da kmetijska družba, trgovska zbornica, naši poslanci so se na vso moč potezali že za znižano ceno soli in koliko so že „Novice“ o tem upile, to kažejo listi njeni že od več let. Al vse je bilo klic vpijočega v puščavi.

in kdor vé, da le deželni zbor ima pravico določevati o tacihi važnih vprašanjih, ne bo se čudil, da je ta stvar še le zdaj do one stopinje dozoréla, da je mogla priti v obravnavo lanskega deželnega zbora.

Državni zbor na Dunaji, ki je leta 1868. plesal kakor so mu zastran solí Magjari godli, je še celó odpravil živinsko sol. Zato mi že dolgo dolgo nimamo nič srca do tega zbora, v kterege še zmirom nekteri silijo, mislé, da se deželam našim ondi piščeta pekó! Vidite M. L.!, da še dober kup solí nismo mogli vloviti, še manj pa pečenih piščet.

Politične stvari.

Kaj imamo pričakovati od volilne reforme?

Ker pač ni dvombe več, da centralisti prisilijo predrugačenje volitev poslancev v državni zbor — kajti namesti pravice so si na zastavo svojo zapisali silo — zato je treba, da že zdaj prevdarimo nasledke, ki pridejo iz te sile. „Ali mora Avstrija biti nemška ali pa nemaramo za-njo!“ to so centralistični kolovodji glasno že mnogokrat rekli. To pa se pravi z družimi besedami: mi Nemci gospodarji, vi drugi pa hlapci! Teh namenov celó nič ne zakrivajo; v zborih, v pojedinah in v časnikih so jih povdarjali že mnogokrat.

In zato so na vso moč delali na to, da je padlo ministerstvo Hohenwartovo, kteremu geslo je bilo sprava vseh narodov, pravica vsem narodom.

Z direktnimi volitvami v obraz bijejo deželnim ustavam zato, da bi, če tudi bi se kedaj prestvarila njihova „ustava“, vendar državni zbor varen bil nasprotstva, ki ga jim stavijo posamezne dežele, ktere nočejo trpeti, da bi vkljub nepreklicljivi oktoberski diplomi peščica Dunajčanov in zagrizenih Nemcev iz Pemskega vsem narodom Avstrijskim gospodarila.

Da bodo pa volitve po novem načinu centralistični kliki ugodne, snujejo jih tako umetno, da ne zgubé nobene dušice, njimi privržene v nobeni deželi; kjer bivajo Slovani z Nemci blizo skupaj, pritegnejo toliko nemških okrajev v en volilni krog, da morejo Nemci zatreti glasove Slovanov.

Po vsem tem ni dvombe, da volilna reforma bode okrepčala nemštvo in nemčurstvo, in tako okrepčani bodo oholo postopali v vsem naprej. Edini Magjari jim bodo v vnanji politiki kake zapreke stavili, sicer pa bodo oni sami vnanjo politiko delali in Avstrija bode prav „prusko“ nališpana.

Kaj čaka po takem nas Slovence in Slovane v Avstriji sploh?

Za prvi čas čakajo jih gotovo žalostni, prav žalostni časi. Nasprotstvo med Nemci in Slovani bode priklopelo do vrhunca; narodnih preprirov bode še veliko več kakor jih je bilo dozdej, in verskega razdora tudi še več.

Kar ustavoverska stranka bode po vsem tem si pridobila, desetkrat več bode po tem zgubila država, ktera le v mirnem razvitku napredovati more; en del njen bode jako zadovoljin, celoti pa žuga zguba in nevarnost.

In kaj je po takem Nemcem, ki ne spadajo v to vrsto, kaj vsem drugim narodom, gledé na žalostno tako prihodnost, početi?

Gotovo je edina rešitev njih in cele države le v tem, da složni in zedinjeni nemški konservativni gornji Avstrijanci in Štajarci, Tirolci in Vorarlberžani, Poljaki in Čehi, Slovenci in Bukovinci postopajo v vsem, kar more nasledke volilne reforme njim in celi državi manj škodljive storiti. Sloga, prav živa, vsestranska sloga mora biti njihovo geslo. Izgled jim more biti sama ta centralistična stranka, ktera kakor en mož zedinjena dela na dosego svojih namenov. Tej krepki

akciji mora se nasproti staviti reakcija krepka, ki se zaveda svojih dolžnosti o brambi pravic svojih, na blagor vseh narodov, za blagor države skupne!

Slovansko slovstvo.

* *Anatomične table za nagledni poduk v ljudskih in srednjih šolah* — sta po povodu c. kr. ministerstva za nauk in bogočastje A. Hartinger in sina v barvotisku na svetlo dalo po obrisu in razjasnilu dr. J. Kundrata. To razjasnilo je vsled naročila c. kr. deželnega šolskega sveta Ljubljanskega iz nemškega jezika pod odgovornostjo dr. J. Bleiweisa poslovenil dr. Samec. In ta drobna knjižica je ravno kar v c. kr. založbi šolskih knjig na svetlo prišla ter se prodaja po 20 kr. — Ž njo si je slovenščina zopet pridobila nekaj, česar smo dosihmal pogrešali, in to je terminologija anatomska. Zato ima ta knjižica vrednost, ktera sega čez vrata ljudskih in srednjih šol.

Mnogovrstne novice.

* *Toplih zim kakor je letošnja*, pomni se le malo. Iz starodavnih zapisnikov pozvedelo se je sledeče: Leta 1289. ni bilo celó nobene zime. Leta 1421. so črešnje dozorele malega travna (aprila), grozdje pa je zrelo bilo že maja meseca. Leta 1538. bila je zima tako topla, da so meseca prosenca na vrtih in travnikih cvetele cvetlice kakor spomladi. Tudi tako tople bile so zime leta 1607., 1609., 1613. in 1617. Leta 1659. in 1662. niso nič drv potrebovali za kurjavo. V novejših časih so tople zime bile leta 1781., 1807. in 1822. Tudi zima od 1833. na 1834. leto je bila zeló podobna letošnji, in vendar je 1834. leto bilo eno najrodovitnejših sedanjega stoletja. Vino je ono leto bilo izvrstno, tudi rži in pšenice se je pridelalo obilo. Sená je zarad suše bilo res malo, pa to tem bolje. Tudi takrat so se bali slabe letine, a vendar je bila dobra, samo da je bila za mesec dni zgodnejša.

* *Za zaspance*. V Ameriki je neki mehanikar iznajdel posteljo s tako žimnico (modrocem), ki se navije kakor ura in človeka takrat, kedar hoče ponoči vstati, rahlo s postelje vrže, potem pa se spet sama skupaj zviže, da človek, če bi še rad spal, ne more več spati.

* *Kdor hoče o veliki noči potovati v Jeruzalem*, temu se ponuja prilika za 400 gold. v srebru tje in nazaj, če se za to do 20. svečana oglasi pri general-komisarijatu na Danaji (mesto, Frančiškanski trg šte. 4) in zadnji čas do 2. sušca odraja popotnino. Odpeljejo se iz Dunaja popotniki v Trst 14. sušca, 15. sušca podajo se na ladijo, ki jih po morji pelje čez Karf, Siro, Smirno, Rodus, Cipr v Jafo; potem se potuje po suhem v Jeruzalem. 17. aprila se vrnejo popotniki iz Jeruzalema skozi Samarijo v Nazaret itd. 4. dne maja pridejo spet v Trst nazaj. Z gori omenjenimi 440 gold. srebra so plačani vsi stroški potovanja: vožnja, živž in stanovanje. Le možki se morejo udeležiti tega potovanja.

* *Kupčija z ledom* je nenavadna prikazen letošnje zime. Srečne dežele, ki imajo ledú obilo na prodaj. Po treh železnicah (Rudolfovi, južni in Franc Jožefovi) dovaževajo led iz gornjih krajev Štajarskega, Koroškega, Kranjskega in Českega na Dunaj; tudi v Trst ga gré veliko, pa tudi pivarni Kozlerjevi v Ljubljano ga vozijo iz Gorenskega (Rateč), kjer so gospodje Kozlerji ondašnje jezero v zakup vzeli. Weisenfelserji in Radečani si menda niso mislili, da jim letošnja zima morebiti kakih 8 do 10.000 gold. po vodi priplava — v podobi ledú.